

Două cărți consacrate dramaturgiei originale

- Romulus Diaconescu, **Dramaturgi români contemporani**, Craiova, „Scribul românesc”, 1983,
- Mircea Ghițulescu, **O panoramă a literaturii dramatice române contemporane, 1944—1984**, Cluj-Napoca, Ed. „Dacia”, 1984.

Cu dublu ei statut — de gen literar, parte integrantă a literaturii, și de bază ideologică a spectacolului —, dramaturgia contemporană îi preocupă atât pe istoricii și pe teoreticienii teatrului, cât și pe critici. În ultimul timp, în volume cum sînt cele publicate de Editura „Eminescu”, îi redescoperim pe dramaturgi (Horia Lovinescu, Paul Everac), nu numai în dimensiunile lor fundamentale, ci și din perspectiva comentatorilor; după cum a intrat în tradiție și apariția unor studii de sinteză. Printre acestea, cele semnate de Romulus Diaconescu — **Dramaturgi români contemporani** — și de Mircea Ghițulescu — **O panoramă a literaturii dramatice române contemporane** — se adaugă amplei incursiuni întreprinse de Virgil Brădăteanu (**Viziune și univers în noua dramaturgie românească**) sau cele, mai restrinse ca număr de pagini, dar substanțială și pertinentă în judecățile de valoare, semnată de Valeriu Răpeanu ca prefată la **Antologia dramaturgiei românești contemporane** — ca să le amintim doar pe acestea.

Alăturarea acestor importante apariții editoriale nu pornește de la intenția unei analize comparative, fiecare volum avîndu-și individualitatea sa și fiind structurat după principii metodologice deosebite. Pe Romulus Diaconescu l-au preocupat, după cum ne anunță și titlul, creatorii, în timp ce Mircea Ghițulescu a fost atras și de ideea de a oferi o imagine de ansamblu a dramaturgiei românești contemporane.

Riguros, exact, exercitîndu-și uneori cu virulență spiritul critic, Romulus Diaconescu a căutat să descopere în volumul său direcțiile principale ale evoluției literaturii noastre dramatice, grupînd autorii tematic. Uneori avem în

față într-adevăr dominante de natură estetică, alteleori, însă, simple clasificări legate de specia cultivată (**Chipurile comediei umane**, de pildă, cu referire la bunii noștri comediografi Aurel Baranga, Teodor Mazilu, Ion Băieșu, Tudor Popescu) sau de consacrarea autorilor într-un alt gen literar (**Dramaturgia romancierilor** — Marin Preda, Eugen Barbu, Titus Popovici, Fănuș Neagu, Romulus Guga). O anumită inconsecvență în formularea titlurilor capitolelor, trecerea de la enunțuri precise — **De la radiografia cotidianului la tensiunea etică** (Paul Everac, Ion D. Sîrbu, Dumitru Solomon, Mircea Radu Iacoban), **Între document și ficțiune istorică** (Al. Voitin, Mihnea Gheorghiu, Paul Anghel, Valeriu Anania, Dan Tărchilă, Mircea Brădu) la altele vagi — **O viziune a destinului sau Fețele eseului dramatic** — nu este altceva decît dovada dificultății, aproape insurmontabile, de a grupa personalități cu tendințe diferite și particularități stilistice de o reală varietate.

Dacă legăturile din cadrul capitolelor sînt în bună parte de circumstanță (o „viziune a destinului” avem nu numai la Horia Lovinescu, Marin Sorescu și Dumitru Radu Popescu, ci și la Gellu Naum, inclus în capitolul **Fețele eseului dramatic**, după cum Dumitru Solomon poate fi integrat și printre creatorii „eseului dramatic”, alături de Theodor Mănescu, Iosif Naghiu, Ecaterina Oproiu s.a.m.d.), în schimb paginile consacrate fiecărui dramaturg în parte demonstrează o profundă înțelegere a procesului de creație și a specificului genului.

Romulus Diaconescu se situează prin acest volum nu numai în rîndul cunosătorilor fenomenului literar-dramatic românesc, ci mai cu seamă printre acei critici ce emit cu îndrăzneală și siguranță judecăți de valoare întemeiate, aprecierile sale putînd fi considerate puncte de pornire pentru solide analize ulterioare. Preferințele sale se reflectă în primul rînd în selecția celor treizeci și doi de dramaturgi, pe bună dreptate considerați printre cei mai importanți autori contemporani; cu toate că, personal, regret lipsa din această carte a cîtorva personalități, ea este o materializare a unei poziții afirmate cu tărie și susținute cu convingere, unul dintre criteriile alegerii fiind și rolul drama-

tururilor respectivi în impunerea pe scenă a unei anumite tematici sau a unei direcții ideatice. Ceea ce se remarcă, dincolo de selecție, este explicarea multilaterală a originalității autorilor, situați nu numai în context național, ci și internațional, raportările la lucrări sau teme asemănătoare tratate și pe alte meridiane. Acest tip de asociații îl descoperim în paginile dedicate lui Marin Sorescu (*Iona*), prilej pentru o analiză comparativă cu opera lui Camus, lui D. R. Popescu, când analizează *Luminile paradisului* cu trimiteri la *Fizicienii* de Friedrich Dürrenmatt (p. 150).

Cele mai substanțiale capitole sînt cele consacrate lui Horia Lovinescu, Marin Sorescu și D. R. Popescu. Aici cercetătorul a simțit nu numai nevoia unor subîmpărțiri care să-i permită o mai fină nuanțare (cum ar fi, la Horia Lovinescu — *Starea de destîn, Asumarea istoriei și Parabola politică*, sau la D. R. Popescu — *Procesele morale etern deschise, Destîn și hazard, Metafora spațiului închis și Sensurile morale ale istoriei*), ci și analizei de detaliu a unor opere, ce ne rămîn astfel mai olar întipărite în memorie (*Iona, Matca, Răceala și A treia țepă* de Marin Sorescu, *Accești îngeri triști și Pasărea Shakespeare* de D. R. Popescu). În ce privește dramaturgia lui Paul Everac, Romulus Diaconescu pune în lumină, cu o justă ierarhizare, cele mai realizate lucrări inspirate de prezent. Păcat însă că subcapitolul *Întoarcerea în istorie* se limitează la *Urme pe zăpadă și Iancu la Hălmagiu*, omițînd *Costandineștii* (publicată în revista „Teatrul” nr. 6/1980) și *Drumuri și răscruci* („Teatrul” nr. 6/1981). Nu e un reproș, ci o constatare legată de condiția piesei de teatru, care — după cît se pare — nu devine realitate pentru cercetător decît dacă este jucată sau publicată în volum. Aceeași situație și în cazul lui Romulus Guga, analizat cu rigoare și sensibilă înțelegere a originalității sale, dar parțial și truncat, tocmai din pricină că piesele sale au apărut în volum abia postum.

Prudent, Mircea Ghițulescu utilizează și el în titlu forma nearticulată a substantivului. În pofida acestei precauții, obligațiile asumate din start au fost mai mari (implicit, și așteptarea noastră) în capitolul introductiv — *Dramaturgia contemporană între reflectare și reflexivitate* — autorul inițiază o interesantă deschidere prospectivă. Numai că, față de premisele enunțate, autorul, în tratarea bogatului material, a renunțat la analiza de tip tematic sau problematizant, alcătuiind portrete, monografii sau uneori

doar sumare prezentări de autori. Insoțite de note, cu utile date biobibliografice, unele dintre aceste micromonografii sînt remarcabile prin justele observațiilor și a caracterizărilor; altele rămîn însă la stadiul enunțurilor. Numărul dramaturgilor de care se ocupă Mircea Ghițulescu este mai mare (cincizeci și patru). În prim-plan se situează, firesc, Horia Lovinescu, D. R. Popescu, Paul Everac (analizat din multiple unghiuri), Marin Sorescu, Teodor Mazilu, Alexandru Sever, Ion Băieșu, Paul Cornel Chitic, Mihnea Gheorghiu, Leonida Teodorescu, fiecare dintre scriitorii fiind definit și printr-un sugestiv subtitlu.

Mircea Ghițulescu formulează și unele aprecieri al căror subiectivism îngustează unghiul de vedere asupra autorilor tratați. Primele lucrări dramatice ale lui Aurel Baranga ar fi meritat o tratare mai nuanțată, avînd în vedere elaborarea unor noi modalități de expresie. La fel și dramaturgia lui Dorel Dorian (p. 302—303), mai bogată și mai interesantă decît apare în analiza a două lucrări, *Secunda 58* și *De n-ai fi iubirile*: piese ca *Dacă vei fi întrebat, Ninge la ecuator, Joc dublu, Corigentă la dragoste, Minciuni adevărate* au adus în teatrul nostru o cutezătoare demascare a duplicității, autorul situîndu-se printre creațiilor importante ai anilor '60—'70.

Dincolo de aceste observații, doresc să subliniez calitățile reale ale acestui volum, care argumentează convingător ideea că literatura noastră dramatică nu este o nimic mai prejos decît proza în abordarea problemelor esențiale ale prezentului, în descoperirea tendințelor fundamentale ale epocii noastre, în apărarea celor mai de seamă valori umane, ple-dînd convingător în plan estetic pentru adevăr și frumos.

Dramaturgi români contemporani de Romulus Diaconescu și *O panoramă a literaturii dramatice române contemporane* de Mircea Ghițulescu reprezintă, fiecare în parte, o pasionantă demonstrație a faptului că dispunem de piese valoroase, multe dintre ele jucate, altele încă insuficient cunoscute de public. Modul de tratare, de tip micromonografic utilizat de cei doi cercetători a lăsat deschisă și calea unor viitoare analize — fie tematice, fie de altă natură. În „argumentul” său inițial, Romulus Diaconescu vorbea despre caracterul „deschis” al lucrării sale; într-adevăr, este greu de găsit o temă mai „deschisă” decît literatura noastră dramatică.

Ileana BERLOGEA